

Rahandusministeerium
info@fin.ee
Suur-Ameerika 1
15006, Tallinn

Teie 27.10.2023 nr 1.1-10.1/4533-18

Meie 19.11.2023 nr 2-2/23/0052/1152

Vastus krediidiinkassode ja -ostjate seaduse eelnoü uuendatud versioonile

Austatud Mark Vörklaev

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (edaspidi TTJA) on tutvunud krediidiinkassode ja -ostjate seaduse (KIKS) eelnõu, seletuskirja ja märkuste tabeliga, mis käsitlevad inkassofirmade ja nendega seotud isikute tegevuse regulatsiooni. TTJA tänab võimaluse eest avaldada arvamust eelnõu uuendatud versiooni osas. Järgnevalt esitab TTJA oma tähelepanekud.

1. Eelnõus ei ole antud TTJA-le ligipääsuõigust krediidiinkasso peetavale krediiditoimikule.

- 1.1. KIKS § 44 „Krediiditoimiku pidamine“ kehtestab krediidiinkassole kohustuse pidada krediidilepingu haldamise eesmärgil kogutud vajalike andmete ja dokumentide kohta krediiditoimikut. Sama paragrahvi lõike 4 kohaselt peab krediiditoimik andma piisavalt informatsiooni krediidi andmise eest vastutavale isikule, samuti siseaudiitorile ja audiitorile ning Finantsinspeksioonile (FI) krediidi andmise, krediidilepingute muutmise, jälgimise ja hindamise kohta. Lõike 4 pädevate isikute loetelu ei sisalda TTJA-d.
- 1.2. TTJA märgib, et ligipääsuõigus krediiditoimikule lihtsustaks ja tõhustaks oluliselt riikliku järelevalve teostamist, kuna toimikus sisalduv teave võimaldaks TTJA-l omal algatusel kontrollida, kas kaupleja on kasutanud enne krediidi andmist, krediidi andmise ajal või pärast krediidi andmist, sh võlgnevuse sissenõudmisel, tarbija suhtes ebaausaid kauplemisvõtteid. Lisaks lihtsustaks toimikus sisaldav ka teiste tarbijakaitseseaduse (TKS) alusel TTJA pädevuses olevate tarbijakaitseliste nõuete kontrollimist, muu hulgas krediidi kulukuse määra vastavust ülempiirile (VÕS § 406²), sissenõudmiskulude (VÕS § 113²) ja muude tasude (VÕS § 28¹) seaduspärasust ja lepinguliste teavitamiskohustuste täitmist, mis on loetletud TKS § 65 lõikes 1.
- 1.3. Ligipääsuõigus krediiditoimikule lihtsustaks oluliselt ka TKS-s sätestatud süütegude avastamist ja menetlemist. Seletuskirja lk 39 sätestab, et *see võib sisaldada ka krediidivõimelisuse hindamise aluseks kogutud vajalike andmeid ja dokumente*. On tõenäoline, et riikliku järelevalve menetluses krediidiinkassolt välja küsitud krediiditoimik ja sellest nähtuv teave võib viia TKS-s sätestatud väärtegade, nagu ebaausa kauplemisvõtte kasutamise keelu rikkumise (TKS § 70), vastutustundliku laenamise põhimõtte rakendamata jätmise (TKS § 71), krediidi kulukuse määra ülempiiri ja tarbijalt nõutavate sissenõudmiskulude hüvitamise piirangute järgimata jätmise (TKS § 72) jt

avastamiseni.

- 1.4. Vastavalt direktiivi 2021/2167/EÜ artikli 11 lõikele 5 peavad liikmesriigid tagama, et krediitihaldajad teevad vajalikud andmed pädevatele järelevalveasutustele nõudmise korral teatavaks.
- 1.5. Kuna TTJA teeb TKS-i alusel järelevalvet ka inkassode üle, siis peame põhjendatuks, et KIKS § 44 lõike 4 loetelu täiendatakse selliselt, et krediititoimik annaks piisavalt informatsiooni järelevalve teostamiseks ka TTJA-le.

2. Täpsustamist vajab riikliku järelevalve pädevus võlaõigusseaduse §-s 404² sätestatud teavitamiskohustuste täitmise üle.

- 2.1. Seletuskirja lk 78 kohaselt plaanitakse eelnõuga täiendada VÕS uue §-ga 404², millega nähakse ette, mismoodi tuleb tarbijat teavitada muude tarbijakrediidilepingu tingimuste muutmise korral ja millist teavet tuleb täpselt sel juhul esitada. Eelnõus ei ole konkreetselt määratletud, kas ja milline järelevalveasutus teeb kõnealuse õigusnormi täitmise üle riiklikku järelevalvet. Kuigi eelnõu kohaselt on KIKS-i pädevaks järelevalve asutuseks FI (KIKS § 67 lõige 1), siis eelnõust siiski ei nähtu, et ka kõnealuse VÕS-i sätte üle teeb järelevalvet FI. Kuigi FI-l on edaspidi võimalik kontrollida krediititoimiku pidamise nõudeid (KAVS § 48), eelkõige kas krediititoimik sisaldab infot ja andmeid krediidilepingu muudatuste kohta, siis on VÕS §-s 404² sisalduva kohustuse täitmise üle järelevalve pädevus TTJA hinnangul jäetud eelnõus hetkel lahendamata.
- 2.2. 30.06.2023 tehtud Riigikontrolli aruandest Riigikogule (Vastutustundlik ja teadlik laenamine ning tarbijakaitse pangaväliste krediidiandjate tarbimislaenude puhul)¹ nähtub, et TTJA-l oleks vaja hinnata senisest rohkem tarbijate puuduliku teavitamisega seotud riske ja viia läbi asjakohaseid kontrole.² Lisaks tuleneb aruandest, et järelevalveasutused, sealhulgas TTJA, peaks rakendama kõiki neile antud menetluslikke võimalusi, et tagada vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimine ning tarbijate kaitse.³
- 2.3. TTJA ülesandeks on muu hulgas teostada järelevalvet VÕS-s sisalduvate teavitamiskohustuste täitmise üle, mille loetelu sisaldub TKS § 65 lõikes 1. Näiteks, TKS § 65 lõike 1 kohaselt võib TTJA teha ettekirjutuse ja nõuda kauplejalt, kes on rikkunud muu hulgas võlaõigusseaduse §-des „403¹-404¹, 406-408“ sätestatud teavitamiskohustust, rikkumise lõpetamist ja edasisest rikkumisest hoidumist. Loetelu ei sisalda võlaõigusseaduse §-i 404² ning eelnõust lähtuvalt ei plaanita ka seda nimekirja muuta. Kehtiva regulatsiooni järgi jääks TTJA-le VÕS § 420 ja TKS § 65 lõike 3 koostoiimes ainukese võimalusena pöörduda VÕS §-is 404² sätestatu rikkumise lõpetamiseks hagiga maakohtusse, mis paraku on pikk ja palju ressursi nõudev protsess. Lisaks võib lõpliku kohtulahendi jõustumiseks kuluda aastaid. Seevastu ettekirjutusega saab rikkumistele kiiresti ja kuluefektiivsemalt reageerida, tagamaks tarbijate õiguste kaitse ning vältimaks nende edasist kahjustamist.
- 2.4. TTJA järelevalve finantsteenuste valdkonnas on põhinenud suuresti tarbija kaebustel tulenevalt ressursivõimalusele. Arvestades Riigikontrolli auditis väljatoodut (vt ülal p 2.2), on oluline senisest suurem ressurss rikkumiste välja selgitamiseks. Tarbijakrediidilepingus teavitamiskohustuste täitmise üle tõhus järelevalve eeldab ligipääsu krediidiandja dokumentidele (sh krediititoimikutele) ja pangasaladusele, aga ka oskust saadud andmeid tõlgendada, analüüsida. Tarbijakrediidilepingutes teavitamiskohustuste, sealhulgas VÕS uue § 404², rikkumiste välja selgitamine eeldaks krediidi andmisega seotud isikutelt dokumentide nõudmist (KorS § 30) või kontrolltehingute tegemist (TKS § 63). VÕS § 404² lisandumine TKS § 65 lõike 2 loetellu

¹ Vastutustundlik ja teadlik laenamine ning tarbijakaitse pangaväliste krediidiandjate tarbimislaenude puhul. Riigikontroll. Kättesaadav veebis: <https://www.riigikontroll.ee/tabid/206/Audit/4562/language/et-EE/Default.aspx> (15.11.2023).

² Samas, lk 2.

³ Samas, lk 3.

- tähendaks, et TTJA peab edaspidi kontrollima, kas paragrahvis nimetatud teave on tarbijale esitatud ning kas järgitud on vorminõudeid.
- 2.5. Täna on finantsteenuste valdkonnas, v.a reklaam, järelevalve teostamiseks TTJA-s ette nähtud 1 ametikoht.
- 2.6. **Arvestades Riigikontrolli auditi tulemusi ja soovitusi, on äärmiselt oluline teavitamiskohustuste täitmist, eelkõige tarbijakrediidilepingutes, edaspidi fookuses hoida. Eeltoodut arvestades ei ole mõeldav täiendavate kohustuste lisandumine niigi vähese ressursiga valdkonnas ilma täiendavat ressursi plaanimata.**
- 2.7. Juhul kui eelnõuga plaanitakse ette näha TTJA-le täiendav järelevalve pädevus VÕS §-s 404² sätestatud teavitamiskohustuse täitmise üle – mis oleks mõistlik arvestades juba olemasolevat pädevust lepingueelse teavitamiskohustuse üle järelevalvet teha –, toob see TTJA-le tõhusaks järelevalveks ning teavitustegevuseks vajaduse minimaalselt ühe täiendava juristi ametikoha lisamiseks, kellel on teadmised ja kogemus finantsteenuste valdkonnas. Pakume välja sõnastuse seletuskirja punkti 8 täiendamiseks:
- 2.7.1. *Võrreldes kehtiva õigusega kaasneb TTJA-le töökoormuse tõus seoses täiendava teavitamiskohustuste täitmise üle järelevalve teostamisega. Tulenevalt eeltoodust on TTJA-l vajadus 1 täiendava finantsteenuste valdkonna kogemusega juristi ametikoha loomiseks alates eelnõu jõustumisest kuluga 45 000 eurot aastas. TTJA-l ja MKM-i valitsemisalal puuduvad võimalused leida selleks vahendeid omavahenditest, mistõttu on vajalik leida täiendavad vahendid riigieelarvest.*
- 2.8. Niisamuti on vajalik TKS-s õigusliku aluse loomine, võimaldamaks TTJA-l teostada VÕS §-s 404² sisalduva teavitamiskohustuse üle järelevalvet, sh koostada ettekirjutusi (TKS § 65 lõike 1 täiendamine).

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Kristi Talving
peadirektor

Kristin Truus
Kristin.Truus@ttja.ee